

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ АКМЕУСПІХУ ПІДЛІТКІВ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ В ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

У статті розкрито шляхи досягнення акмеуспіху підлітків сільської школи. Зроблена спроба залучати підлітків сільських загальноосвітніх навчальних закладів до участі в художньо-естетичній освіті та вихованні. При цьому значна роль належить не тільки безпосередньо урочній діяльності, але й позаурочній та позашкільній роботі. Показані вектори взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків.

Ключові слова: взаємодія, загальноосвітні навчальні заклади, позашкільні навчальні заклади, підлітки, естетичне виховання, акмеуспіх.

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти в ХХІ столітті провідною метою української освітньої системи проголосила розвиток особистості та забезпечення соціально-педагогічних умов для творчої самореалізації дитини в шкільні роки й виховання покоління, здатного ефективно працювати і навчатися протягом усього життя. Тому й виникла суттєва необхідність спрямування педагогічних зусиль на творчу самореалізацію сутнісних сил особистості – її мотивів, здібностей, практичних умінь, життєвих цінностей, здатності постійно створювати особистісно й соціально значущі продукти діяльності, її акмеуспіху, якого буде досягнуто у створюваному естетичному середовищі.

Метою статті є виділення шляхів досягнення акмеуспіху підлітків сільської школи в художньо-естетичному навчанні й вихованні.

Означена мета стає досяжною за умови пріоритету осмисленого, мотивованого естетичного виховання підлітків при освоєнні теоретичного і практичного матеріалу та відповідно зменшення долі репродуктивної, механічної, рутинної й непривабливої для дитини діяльності.

Виклад основного матеріалу. Найбільш придатною на сьогодні і в найближчій перспективі навчальною технологією, яка забезпечує створення естетичного середовища підлітків, можна вважати технологію інтегрованої мистецької освіти. Це пояснюється низкою взаємопов'язаних причин. По-перше, ці технології у запропонованому для даного експерименту варіанті, будучи інноваційним педагогічним феноменом, увібрали й розвинули найважливіші ідеї та процесуальні надбання вітчизняної й зарубіжної педагогіки – проблемного, проектного, інтерактивного навчання й виховання, навчання як дослідження, навчання-співпраці тощо. По-друге, ці технології потужно підвищують мотивацію до самостійної творчої праці, спроможність учня успішно корегувати й оцінювати її перебіг і результати, тому що її мета сконцентрована на створенні значущого для школяра освітнього продукту, де успіх забезпечується чіткими і зрозумілими критеріальними його характеристиками,

можливістю постійного звернення до необхідних джерел, запитаннями до педагога тощо. По-третє, у системі інтегрованої мистецької освіти учні поступово освоюють весь комплекс методів і механізмів творчої діяльності, способи пошукової та креативної діалогової взаємодії з однолітками й учителем, що підвищує не тільки їх уміння вчитися, але й мотивацію на акмеуспіх, що може ефективно спрацювати на успіх сьогодні й у майбутній професійній діяльності.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 114 «Про забезпечення Положення про експериментальний навчальний заклад» [1], з метою реалізації регіонального дослідно-експериментального проекту «Теоретико-методологічні засади формування естетичного середовища учнів основної та старшої школи» й відповідно до наказу управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 22.12.11 № 963 в Сумській області проводиться дослідний експеримент «Теорія та методика взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків» [2] на базі сільських навчальних закладів: Михайлівської загальноосвітньої школи I – III ст. Лебединської районної ради та Капустинської загальноосвітньої школи I – III ст. Липоводолинської районної ради. Ці сільські навчальні заклади обрані поряд із міськими загальноосвітніми навчальними закладами та позашкільними навчальними закладами міст області.

Запропонована для експериментального випробування навчальна технологія (багатовекторна модель взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків) має гуманістичний, особистісно зорієнтований, здоров'язберезувальний характер, тому що за рахунок відносного збільшення творчої діяльності на уроках і позакласній та позашкільній роботі, зменшення завдань репродуктивного характеру знижується найбільш небезпечно для здоров'я і розумового розвитку репродуктивне навантаження на дітей, характерне для традиційної школи, підліток зайнятий більше естетичною діяльністю, спрямований на акмеуспіх.

Складаючи багатовекторну модель взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків, ми усвідомлювали, що моделювання будь-якого процесу починається зі складових моделі та відповідно до створеної моделі опису методики взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, яка уможливить ефективність естетичного виховання підлітків.

Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків складається із багатьох векторів, які наповнюють логічно зв'язану багатовекторну модель новим змістом.

Безумовно, одним із векторів є специфіка позашкільного навчального закладу, яка полягає в тому, що, по-перше, діти ідуть до позашкільного навчального закладу за власним бажанням, на відміну від уроків у загальноосвітньому навчальному закладі, які мають відвідувати всі учні обов'язково; по-друге, напрям гурткової роботи обирають самі діти або їхні батьки також за бажанням; по-третє, гурткова робота, яка потребує матеріальних внесків батьків, також обирається за бажанням, достатком батьків, з

урахуванням матеріальних витрат на участь у гуртку їхньої дитини (гуртки, які не можуть існувати без костюмів, реквізиту, інвентаря тощо); по-четверте, батьки із задоволенням роблять благодійні внески, оскільки реально отримують результат виховної, навчальної, пізнавальної, творчої та інших видів діяльності власних дітей.

Наступним вектором багатовекторної моделі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків слід назвати змістову складову саме навчально-виховної діяльності як загальноосвітніх, так і позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків.

У загальноосвітньому навчальному закладі естетичне навчання і виховання в переважній більшості відбувається на уроках предметів художньо-естетичного профілю: образотворче мистецтво, музика, художня культура (ми беремо тільки для старших підлітків). Це проведення уроків відповідно до програм з образотворчого мистецтва та музичного мистецтва, які є домінуючими складовими типової програми «Мистецтво» для 5 – 8 класів, затвердженою Міністерством освіти і науки України.

Відповідно до цієї програми вчителі будують свої уроки, складають календарно-тематичне та поурочне планування. Естетичне виховання здійснюється вчителями загальноосвітніх навчальних закладів у межах виховної мети.

Програмне забезпечення позашкільних навчальних закладів відповідає типовим програмам, затвердженим Міністерством освіти і науки України. За програмами позашкільної освіти відбувається навчально-виховна діяльність за напрямками позашкільної освіти (ми розглядаємо естетичний напрям).

У позашкільній освіті існують так звані інтегровані курси, навчально-виховні курси, які здійснюють навчання і виховання за комплексними програмами (наприклад, еколого-натуралістичний і естетичний напрями).

Змістова складова проглядається в роботі педагога-організатора в загальноосвітньому навчальному закладі й у виховній роботі педагога – виховання культури тощо; в організаційно-масовій роботі; в конкурсній роботі; виставковій та просвітницькій діяльності.

Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків відбувається в різноманітних формах:

- запрошення на майстер-класи, свята (календарні, традиційні) з метою залучення учнів до позашкільного навчального закладу;
- ініціювання та проведення спільних конкурсів (вокальний, читців, «Паперові дива», «Вітальна листівка», «Різдвяний янгол», «Збережемо ялинку разом» та ін.);
- розробка разом із учителями загальноосвітніх навчальних закладів положень, критеріїв та показників оцінки різноманітних як професійних, так і учнівських конкурсів;
- співпраця з учителями;
- вивчення та аналіз програм художньо-естетичного профілю загальноосвітніх навчальних закладів для внесення корективів у планування роботи позашкільного навчального закладу;

- вивчення планів позакласної роботи, факультативної, гурткової роботи в школі з метою корегування планів позашкільних навчальних закладів;
- «Педагогічна майстерня», яка проводиться для всіх учителів, які мають бажання підвищити рівень професіоналізму зі свого фаху;
- «Школа молодого вчителя», яку відвідують молоді вчителі для набуття власного досвіду та підвищення якості викладання предмету;
- проведення методичних об'єднань з педагогами-організаторами, які потім продовжують роботу із класними керівниками. Це може бути робота з активом підлітків і старшокласників, бесіди, тренінги «Як бути активним», «Як бути лідером», «Розвиток власної творчості»;
- «Батьківська школа»: створюється і проводиться для батьків як для реклами власних досягнень, так і досягнень дітей, залучення їх до позашкільного навчального закладу;
- довготривалі проекти з дітьми для розвитку підлітків, їх виховання тощо;
- бесіди, анкетування для виявлення творчих і обдарованих дітей, для подальшого розвитку їх творчих здібностей, для самореалізації вихованців, для їх акмеуспіху, бо якщо вони будуть успішними у гуртку, то стануть успішними і в житті;
- профорієнтаційна робота;
- «Центр «Дозвілля»» – дозвіллева діяльність, яка дозволяє відповідно до комплексних програм залучати дітей до змістовного дозвілля;
- музейна діяльність дітей і вчителів – пропаганда культури, залучення до національних, народних традицій, звичаїв, поширення нових знань, проведення експедиції «Герої Ельбрусу»;
- зірковий бал – вшанування лідерів-активістів учнівського самоврядування; вшанування переможців учнівських предметних олімпіад; переможців МАН.

Безпосереднє керівництво так званою масовою роботою позашкільного навчального закладу покладено на методиста позашкільного навчального закладу.

Підлітки можуть організовувати естетичне самовиховання. На цей процес впливатимуть такі чинники: характер підлітка; темперамент підлітка; поведінка підлітка; комунікабельність; словниковий запас; знання, вміння, навички; впевненість у собі; зовнішній вигляд; спілкування в колі однолітків; естетичне сприйняття світу; віяння моди, свій стиль в одязі, зачісці тощо; бажання створювати предмети краси та дарувати цю красу іншим.

Вихованці, які залучені до естетичного процесу, до будь-якого процесу створення краси, проектної діяльності, пошукової діяльності та ін., будуть проявляти любов до краси, її шанування, братимуть участь у майстер-класах «діти – дітям», урахуватимуть думки однолітків, цінуватимуть працю й твори мистецтва однолітків, матимуть зразок для наслідування (саме однолітків).

Важливим вектором взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків є оновлення матеріально-технічної та методичної баз. Батьківський комітет є ядром усіх ідей, що стосуються естетичного,

комфортного навчально-виховного процесу вихованців (кондиціонери, ремонт приміщень тощо). У позашкільних навчальних закладах, так як і в загальноосвітніх навчальних закладах, існують батьківські піклувальні ради, і де ці ради є справді дієвими, діти з радістю, з задоволенням приходять до ошатних, прибраних, відремонтованих, теплих кімнат, приміщень, до красивої будівлі, в якій навчаються, що також є ефективним в естетичному вихованні підлітків.

Серед форм взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків можна назвати такі:

- роботу дитячої художньої галереї «Натхнення», в якій проводяться лекції зі світового мистецтва на замовлення загальноосвітніх навчальних закладів (організаційно-масовий відділ проводить до 5000 заходів на рік);
- деякі керівники гуртків проводять гурткову роботу на базі загальноосвітніх навчальних закладів;
- цікавий досвід Школи-студії дитячого телебачення «Ми+»Кон-такт» – телевізійний канал «Контакт», який працює в кабельних мережах м. Конотоп (заснований меценатом Суром Георгієм Петровичем, який народився в с. Загребелля в сім'ї вчителів). Канал орієнтований тільки на дитячу аудиторію, всі передачі проводять діти. Результат участі підлітків у цій роботі:
- розвиток кругозору;
- участь у різних конкурсах («Кришталеві джерела») (дітей впізнають у 10 країнах світу);
- використання телепередач у виховних годинах;
- розвиток пізнавальної компетентності школярів, уміння виділити головне в тексті, логічно побудувати виступ, скоротити текст, написати сценарій, зробити передачу «Палац, де живе музика» тощо;
- вчити дітей учитися (набути навички вчитися);
- набувати навичок творчості (Коли ти твориш, ти наближаєшся до Бога. Сьогодні ми нічого не будемо робити. Ми будемо думати...).

Переглянувши основні шляхи та вектори взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, подаємо схему багатовекторної моделі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків (рис. 1).

Серед напрямів взаємодії виділяємо гурткову роботу в школі після навчальних занять (уроків) та гурткову роботу в позашкільлі; масову роботу більше в позашкільлі, а в школі – це виховна робота (педагога-організатора, заступника директора з навчально-виховної роботи та класного керівника); методична робота, яка проводиться в позашкільлі під керівництвом методичної служби закладу, а в школі – заступника директора з методичної роботи; робота з батьками, яка проводиться як у загальноосвітньому, так і в позашкільному навчальному закладі.

Рис. 1. Багатовекторна модель взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків

Висновки. Реалізація багатовекторної моделі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків сприятиме акмеуспіху підлітків. Взаємодія в сільській школі відбувається за всіма запропонованими напрями. Вектори позашкільної роботи існують за рахунок «пересувного позашкільного навчального закладу», або робота в позаурочний час проводиться як за рахунок шкільного компоненту, так і за умов роботи за навчальними планами і програмами позашкільного навчального закладу.

Література

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 114 «Про забезпечення Положення про експериментальний навчальний заклад» [Електрон. ресурс] // Міністерство освіти і науки України [веб-сайт] – Режим доступу: // www.mon.gov.ua
2. Наказ Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 22.12.11 № 963 «Про проведення в Сумській області дослідного експерименту за темою «Теоретико-методологічні засади формування естетичного середовища учнів основної та старшої школи» [Електрон. ресурс] // Управління освіти і науки Сумської облдержадміністрації [веб-сайт] – Режим доступу: // sumy005@gmail.com

ПУТИ ДОСТИЖЕНИЯ АКМЕУСПЕХА ПОДРОСТКОВ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ В ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ

В статье раскрыты пути достижения акмеуспеха подростками сельской школы. Сделана попытка привлечь подростков сельских общеобразовательных учебных заведений к участию в художественно-эстетическом образовании и воспитании. При этом значительная роль принадлежит не только непосредственно урочной деятельности, но и внеурочной и внешкольной работе.

Показаны векторы взаимодействия общеобразовательных и внешкольных учебных заведений в эстетическом воспитании подростков.

Ключевые слова: взаимодействие, общеобразовательные учебные заведения, внешкольные учебные заведения, подростки, эстетическое воспитание, акмеуспех.

WAYS OF ACHIEVING ACME-SUCCESS BY TEENAGERS OF VILLAGE SCHOOL IN AESTHETIC EDUCATION

The ways of achievement of acme-success teenagers of rural school are exposed in the article. Done attempt to bring over the teenagers of rural general educational establishments to participating in aesthetic education and education.

In article character, the contents and an essence of interaction of general education and out-of-school educational institutions are opened. Attempt to define the main aspects, key structural components of interaction of general education and out-of-school educational institutions in esthetic education of teenagers are made.

The article deals with the essence of interaction. Examines the interaction as interpersonal community which provides interrelation with different people. Studied signs of joint activities.

However, this characteristic of pedagogic interaction as a phenomenon, which contains contact in the dyad. Interaction it is proposed to consider two types of joint action and rivalry. This classification is dichotomy classification of the types of interaction, and the other focuses on the number of entities participating in the interaction. Thus, examines the interaction between groups, between the individual and the group, between two personalities.

Thus a considerable role belongs not only, directly to the fixed activity, but also to extracurricular and out-of-school work. The rationed vectors of cooperation of general and out-of-school educational establishments are in aesthetically beautiful education of teenagers.

Key words: cooperation, general educational establishments, out-of-school educational establishments, teenagers, aesthetically beautiful education, acme-success.